

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל
עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זביוני בן פינחס זצ"ל ע"ש מו' שרה זביוני בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשי"ז (1967) בתל אביב

פְּרָשַׁת: דְּבָרִים

עֲלוֹן מִס': 1,917 | תשפ"ב

ליקט וערך: הרב רפאל זביוני שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב
העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביוני שליט"א

הקשר המהותי בין פְּרָשַׁת דְּבָרִים לְתַשְׁעָה בָּאָב!

פרשת דברים, הפותחת את ספר דברים, נקראת בכל שנה בשבת הסמוכה לתשעה באב. בפרשה זו פותח משה את נאום הפרידה שלו, המשתרע על פני כל ספר דברים, בו הוא בין היתר מוכיח את ישראל ומציג בפניהם את חזון העתיד. בפרשתנו, משה שב ומוכיח את ישראל בהרחבה על חטא המרגלים, אשר בעטיו נגרם לעם ישראל להסתובב במדבר ארבעים שנה, כשחלקו הגדול מת שם מבלי להיכנס לארץ. קיים קשר מהותי בין פרשת דברים לתשעה באב, שהרי חטא המרגלים והבכיה של עם ישראל בעקבות אי רצונם להיכנס לארץ היה בתשעה באב - בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר" (תענית כו:). בתוכחתו של משה רבנו משולב מסר נצחי לעם ישראל, שעתידי הטוב מותנה אך ורק במעשיו. ההקפדה על שמירת מצוות התורה היא זו שתקנה לעם שלוה וביטחון, והיא הערובה להמשך קיומו הנצחי. ימי "בין המצרים" מציינים את הסבל והיגון של העם היהודי במשך הדורות, ויחד עם זאת הם נושאים בתוכם את תקוות הגאולה העתידה ואת האמונה שבסוף הדרך ממתין לישראל טוב מוחלט.

מפני מה גלה עם ישראל מארצו? מן הסתם, אותן הסיבות שהביאו את החורבן והגלות, הן גם הסיבות המאריכות את הגלות, כך שחובה עלינו לסלקן כדי שהגאולה תוכל לבוא. עלינו לעמוד על הסיבות ולהכירן, ולשם כך נעיין בתשובה שכותב הנביא במגילת איכה: "גִּלְתָּהּ יְהוּדָה מְעֵנִי וּמְרַב עֲבָדָה, היא יִשְׁבֶּה בְּגוֹיִם לֹא מִצָּאָה מְנוּחַ, כָּל רִדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים" (איכה א ג). רבי שמשון רפאל הירש מוצא בפסוק זה את הסיבות לגלות, והוא אומר שאין מדובר כאן רק בעוני ובעבודה של שעבוד תחת עול זרים אשר מאפיינים את ישראל בגלות, אלא בעיקר בעוני ועבודה אשר היוו את סיבת הגלות ולא את תוצאותיה. היה זה "עוני ורוב עבודה" מתוך עושר, גדולה ותפארת, שהייתה מנת חלקם של עם ישראל - "הָעִיר רָבְתִי עִם... רַבְתִּי בְּגוֹיִם, שְׂרָתִי בְּמִדְיָנוֹת". העושר והכבוד עצמם הם מה שמכנה אותם הנביא "עוני ורוב עבודה" אשר בגללם גלתה יהודה.

נבאר את משמעות הדברים: בורא עולם מבטיח בתורתו, שאם עם ישראל ישמור את התורה ומצוותיה באמונה ובלב שלם, אזי מובטח להם שכר גם בעולם הזה. הברכות המובטחות והשכר המיועד הם אמצעי ולא מטרה. הרווחה החומרית אינה תכלית לעם אלא היא אמצעי למען יוכל העם להמשיך לשמור ולקיים את התורה ובכך לזכות לחיי נצח (רמב"ם הלכות תשובה, ט'). בני ישראל שגו והסתנווורו מן העושר הרב. הם נתנו דעתם רק על הרווחה החומרית והתענוגות הרבים הנובעים מן העושר והשפע הזה, והם המירו את חיי התורה בחיי עושר. "גלתה יהודה מעוני" - מחמת העוני בנכסי הרוח, אשר היו התנאי היחידי והתכלית היחידה של עושרה.

הנביא אומר: "כָּל רִדְפֶיהָ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים". ביטוי זה - "בין המצרים", הוא מקור כל הצרות. כל הרודפים משיגים אותנו כשאנו "בין המצרים", כלומר, כשעם ישראל מרגיש שהוא נתון בתוך מיצר. כשהוא מרגיש שתורת ישראל מצרה חלילה את צעדיו. כשהוא מרגיש שצר לו המקום והוא רוצה לפרוק מעליו את עול המצוות ולצאת "למרחב". זו כוונת המילים: "בְּצַר לָךְ וּמִצָּאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" (דברים ד ל'). כשעם ישראל ירגיש "צר", יתחילו הצרות. הנביא ישעיהו אומר: "לֹךְ עִמִּי, בא בְּחִדְרֶיךָ, וּסְגֵר דְלֶתְךָ בְעֵדָה, חֲבִי כְמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם" (ישעיהו כ"ו, כ). הפתרון הוא לבוא לחדר ולסגור את הדלת. לשהות בתוך אוהלה של תורה ותחת כנפי השכינה, ולדעת שזהו המרחב הגדול ביותר. האמת היהודית אומרת, שמצוות התורה לא רק שהן אינן מגבילות, אלא להיפך, רק דרכן אדם יכול לצאת למרחב. אם נשנה את המבט שלנו ונדע מהו העושר האמתי, מהי העבודה האמתית והיכן כדאי לקבוע את מושבנו, נזכה שיקויים בנו דברי הנביא: "וְאִשְׁיבָה שִׁפְטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה וְיַעֲצִיבְךָ כְּבַתְחֵלָה אַחֲרַי כֹּן יִקְרָא לָךְ עִיר הַצְּדָק קָרְיָה נְאֻמָּנָה, צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָה" (סוף ההפטרה).

ביום ראשון (י' באב) צום תשעה באב (דחוי)! 1954 שנים לחורבן בית שני!

סיום הצום בצאת הכוכבים: בי-ם 19:52, בת"א 19:50, חיפה 19:52, ב"ש 19:50

אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים (א, א) - דברי משה נמשכו 36 ימים, מא' שבט עד ז' באדר, וסימנך: **אלה** = בגימטריה 36.

אֶחָד עֶשְׂרֵי יוֹם מִחֶרֶב (א, ב) - רמז לאחד עשר הימים שמתאבלים בהם על חורבן בית המקדש, תשעה ימים של חודש אב, שבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת. (כלי יקר)

הוֹאִיל מֹשֶׁה (א, ה) - הוֹאִיל אותיות **אליהו**, שכשם שמשה רבנו באר את התורה כך יבוא אליהו בעתיד ויפרש לנו את דברי התורה הסתומים שלא הוכרעו.

רַב-לָכֶם שֶׁבַת בְּהַר הַזֶּה (א, ו) - **לכם שבת ראשי תיבות: לוחות, כלים, משכן, שבת, ב' תורות**, כל אלו קיבלו ישראל בהר סיני. (שמנה לחמו)

וְאֵת-הַיְשׁוּעַ צִוִּיתִי (ג, כה) - מלא עם ו'. 30 פעמים מוזכר יהושע בתורה ואחד מהם מלא שהוא כמו פעמיים. בסך הכל 31 פעמים כנגד 31 מלכים שכבש יהושע. (מהרי"ל דיסקין)

הַגִּמְרָא (יומא ט:) **אוֹמֵרֵת כִּי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי נִחְרַב בְּגַלְל שְׁנֵאת חִינָם**. עוון זה אינו נחשב חמור כל-כך בעיני הבריות, מפני שנדמה לאדם שהוא שונא את חברו בדין. לכן הגלות האחרונה, שהיא תיקון לעוון הזה, נמשכת זמן רב, כי הברור של הפסולת הדקה אורך זמן רב יותר מברור הפסולת הגסה, שניכר לכול כי פסולת היא.

"בעם ישראל שרוי הפתגם **'עוד חזון למועד'**. הכוונה הפנימית בביטוי זה היא ש'שבת חזון', שקודם תשעה באב, עוד תהיה למועד גדול ושמח בישראל" (רבי שלום מקוידנוב)

כַּתוּב בְּקִיצוֹר שׁוֹלְחַן עֶרֶוֹךְ: שלוש הפטרות דפורענותא הרי הן סימן **דש"ח** - דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ, שְׁמַעוּ דְּבַר ה', חֲזוֹן יִשְׁעָיָהוּ. בעלי מוסר אומרים, שצריך לשמור על שלושת הדברים האלו: **דְּבָרֵי** - הכוונה על הדיבור, **שְׁמַעוּ** - על השמיעה, ו**חֲזוֹן** - על הראיה.

"וְלָבוּ וַחֲצֵרֵת וְדִי זָהָב" (א, א) - "**וַחֲצֵרֵת**" פירש רש"י "במחלוקת קורח". אמר רבי חנוך הניך מאלכסנדר: למה נקרא שמו חצרת? מפני שקורח ביקש לפתוח לעצמו חצרות ולנהוג "מעשה רבי" בעצמו...! "**הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים**" (א, יג), אמר ה"כתב סופר": ישנם רבנים ומנהיגים אשר נשותיהם מביעות דעתן ומתערבות בעניני הציבור. נמצא שהציבור מונהג בידי הרבנית ולא על ידי הרב. לכן ביקש משה "הבו לכם אנשים", שיהיו האנשים המנהיגים ולא הנשים...

שָׁבוּ

מוֹשְׁגִים בַּיהוּדוֹת

אָב

בַּתשעה באב אירעו צרות רבות לעם ישראל: בשנת ב'תמ"ט היה בו חטא המרגלים ונגזר על אבותינו שלא ייכנסו לארץ. בשעת ג'של"ח נחרב בו בית המקדש הראשון. בשנת ג'תתכ"ח נחרב בו בית המקדש השני. בשנת ג'תצ"ה נחרבה העיר ביתר ואחר כך נחרשה ירושלים ונקראה 'איליה קפיטולינה'. בשנת ה'רנ"ב אירע בו גירוש ספרד. בשנת תרע"ד פרצה בו מלחמת העולם הראשונה. ומאורעות תרפ"ט.

ב' **באב** תשס"ה (2005), גורשו יהודי **חבל עזה** ובמקומם באו צוררי ישראל, ו**נָקַם יְשִׁיב לְצָרָיו**.

טו' באב: ביום זה פסקו מתי מדבר למות, שהיו מתים בכל תשעה באב יותר מחמישה עשר אלף מבני ישראל, ובשנה האחרונה שנת ב'תפ"ז לא מתו וחזרו לקבריהם חמישה לילות עד ט"ו באב וידעו שהגזירה בטלה ועשאוהו יום טוב. ביום זה הותרו השבטים לבוא זה בזה ובת יכולה להינשא גם למישהו משבט אחר, והותר שבט בנימין לבוא בקהל לאחר מעשה 'פילגש בגבעה'. ביום זה ביטל הושע בן אלה מלך ישראל את השומרים שהעמיד ירבעם בן נבט שלא יעלו בני ישראל לבית המקדש. ביום זה פסקו מלכרות עצי המערכה, שמיום זה נחלש כוחה של חמה ועשאוהו יום שמחה. ביום זה ניתנו הרוגי ביתר לקבורה ממרד בר כוכבא.

סִפּוּר הַשְּׁבוּעַ

טִירְחַתּוֹ שֶׁל רוּעָה נֶאֱמַן

"**אֵיכָה אֲשֶׁא לְבַדִּי טְרַחְכֶם וּמִשְׁאֲכֶם וְרִיבְכֶם**" (א, יב) - שאל משה רבינו, הרועה הנאמן. הרוצה לקבל מושג על טירחתו של רועה ישראל, יתבונן בסדר יומו של מרן החבי"ף, **רבינו חיים פלאגי צ"ל**. אך הגיע לביתו והמון קידם פניו. לדיני תורה ולבוררות, להתיעצות ולשאלות בהלכה, והוא קיבל על פני כולם בסבלנות ומאור פנים, שמע ושקל, פסק ויעץ, הורה ובירך. רק כאשר האחרון שבהם הלך, הוגש לפניו התבשיל. **ואז נפתחה הדלת, מישהו בא**. והרב, בטבעיות, הורה לסלק את הצלחת, כאילו סיים זה עתה לאכול. שאל הלה את שאלתו, קיבל תשובה, והצלחת שבה למקומה. וכך הייתה מובאת ומסולקת, מוגשת ומוסרת. עד שהשתרר שקט, איש לא בא, והרב סיים לאכול את התבשיל, שהתקרר בינתיים וטעמו פג. כשסיים לאכול, תמה: "איך זה שאיש לא הפריע באמצע?" גילה בנו את הסוד: אישה אחת באה, וביקשה לשאול שאלה. אבל אמרתי לה שאתה אוכל עתה, ותבוא בשנית. "מי האישה", שאל הרב. "אחת מקצה העיר. ושאלה פעוטה לה, בדיני כשרות". קם הרב, לבש את גלימתו, ואמר לבנו: בוא, נלך! לאן?, שאל הבן. "אל האישה", ענה הרב. "אתה - כדי להתנצל בפניה. ואני - כדי לענות על שאלתה..."

תשעה באב הוא יום תענית מדרבנן, אשר מקורו בדברי הנביאים ונקבע במשנה לציון חורבן בתי המקדש - חורבן בית ראשון בשנת ג'של"ח (422 לפנה"ס) בידי צבאו של נבוכדנצר השני מלך בבל, וחורבן בית שני בשנת 70 לספירה בידי הצבא הרומי ובראשו המצביא טיטוס. התענית חלה ביום ט' באב, והיא מהווה את שיא האבלות של תקופת ימי בין המצרים. **בתענית זו** מתאבלים גם על אסונות נוספים שאירעו לעם היהודי לאורך הדורות, לאו דווקא בתאריך זה, ובמיוחד על אסונות שהתחוללו בתאריך סמוך לתשעה באב. **"בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יפנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלקדה ביתר, ונחרשה העיר. משנכנס אב ממעטין בשמחה."** ~ משנה תענית ד' ו'

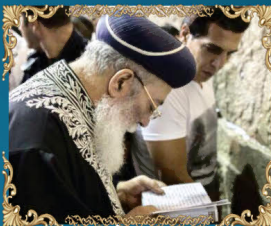
תענית זאת היא החמורה מבין ארבע התעניות על חורבן בית המקדש, ובניגוד לכל שאר התעניות מדרבנן, תענית זו נמשכת מערב עד ערב (ולא מבוקר עד ערב) וכוללת את כל חמשת העינויים הנהוגים ביום כיפור. בנוסף, כוללת התענית מנהגי אבלות מיוחדים, כמו ישיבה על הרצפה ואיסור על לימוד תורה. עם תחילת התענית נהוג לקרוא בציבור את מגילת איכה ולאורך היום לומר קינות על חורבן הבית ואסונות אחרים. במקרה שט' באב חל בשבת, התענית נדחית ל'י' באב. **בקינות** לפי נוסח עדות המזרח יש קינות ובהם אזכור גירוש ספרד (שהתרחש בסמוך לתאריך זה). לקינות לפי נוסח אשכנז, צורפו קינות על הריגת יהודי שפירא ורמיזא ומגנצא במסעי הצלב, ומאוחר יותר על פרעות ת"ח ות"ט. **לאחר ביאת המשיח** ובניית בית המקדש השלישי, תשעה באב, כשאר הצומות על החורבן, יהפוך ליום של חג ושמחה. אכ"ר

יוסיף חקמה

שבת חזון

שבת חזון היא השבת שלפני תשעה באב והאחרונה משבתות 'תלתא דפורענותא', ופרשת השבוע של שבת זו היא תמיד פרשת דברים. **הטעם שנקראת בשם שבת חזון:** על שם שמפטירים בה בישעיה (א, א): "חזון ישעיהו", ההפטרה עוסקת במצבו הרוחני הקשה של עם ישראל בזמן בית המקדש הראשון, מצב שהוביל לגלות עשרת השבטים ולחורבן בית המקדש. **טעם אחר:** על פי המדרש: "לא היו ימים טובים לישראל וכו', כי כל הימים שהיה בהם צרה יהיה נהפך לששון ולשמחה וליום טוב, וכן כתבו: **"עוד חזון למועד"**, ר"ל שבת חזון יהיה ליום טוב גדול ועל כן נקרא על שם הנחמות". **טעם אחר:** לפי שהחודש הזה חציו זעם וחציו נחמה על כן נקרא שבת חזון, **"חזון"** ר"ת **"חציו זעם וחציו נחמה"** לומר, שעוד ינחם אותנו ה'... **רבי לוי יצחק מברדיצ'ב** ביאר את השם "שבת חזון", על דרך הרמז, בכך שבשבת זו מראים לכל יהודי את בית המקדש השלישי, על מנת לעודדו לשפר את מעשיו ולזכות לבנין הבית.

גדולי ומאורי ישראל בתפילה ליד שריד בית מקדשנו הכותל המערבי

הראשון לציון רבינו שלמה עמר שליט"א

הראשון לציון רבינו אליהו בקשי דורון זצ"ל

הראשון לציון רבינו מרדכי אליהו זצ"ל

הראשון לציון מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

חבר מועצת חכמי התורה הרב ראובן אלבז שליט"א

חבר מועצת חכמי התורה הרב דוד יוסף שליט"א

ראש מועצת חכמי התורה רבינו שלום כהן שליט"א

הראשון לציון רבינו יצחק יוסף שליט"א

אימרת השבוע

"מדוע לא בא המשיח גם אתמול גם היום? - מפני שאנו היום כשם שהיינו אתמול" (רבי מנדל מקוסוב)

הלכות תפילת הדרך

- א. הנוסע ברכבת או במטוס, והגיע זמן תפילה, ויכול להתפלל בכוונה כשהוא יושב, יש לו להעדיף להתפלל תפילת שמונה עשרה בישיבה. ואם יכול לכוין גם כשהוא עומד בצד, נכון שיעמוד בצד ויתפלל. (אין לארגן מנין לתפלה במטוס, אלא בהסכמת הנוסעים, כדי שלא לגרום לגזל שינה, להם או לתינוקות, וכדומה).
- ב. היוצא לדרך יאמר תפילת הדרך אך אינו חותם בשם ומלכות רק כשנוסע מעיר לעיר, ויש בנסיעתו כשיעור פרסה, שהוא שעה וחומש, (שבעים ושתים דקות), בין ברכבת, בין באוטובוס ובין ברכב פרטי. ואף אם יש בדרך נקודות ישוב ומושבים, גם בזה מנהגינו לברך תפילת הדרך בשם ומלכות, אם נוסע בכביש בינעירוני במשך שעה וחומש. אבל אם נוסע מעיר לעיר פחות משיעור זה, לא יברך בשם ומלכות. ואם יש בהליכה וחזרה בו ביום שיעור פרסה, מברך בשם ומלכות, אף נסע מחצית שיעור פרסה בבוקר, ומחציתה בלילה. אבל אם נסע בלילה כחצי שעה, ולן בעיר אחרת, ולמחרת נסע עוד כשיעור שעה, אין הנסיעות מצטרפות, ויאמר תפילת הדרך בלא שם ומלכות.
- ג. צריך לומר תפילת הדרך בלשון רבים, ואין אמירת תפילת הדרך בגדר רשות, אלא חיוב גמור.
- ד. היוצא לדרך בבוקר ובערב, אומר תפילת הדרך פעם אחת ביום, ואין צריך לכופלה. ואפילו אם ינוח בעיר באמצע היום. אבל אם דעתו ללון בעיר, כשנוסע למחרת צריך לחזור ולברך תפילת הדרך.
- ה. יש נוהגים להסמיך את תפילת הדרך לאיזו ברכה, כגון ברכת אשר יצר, או ברכה על איזה דבר מאכל, (לאחר שיטעם מעט מהמאכל). אולם אין זה מעיקר ההלכה, אלא ממידת חסידות וזהירות בעלמא, ויש לברך הברכה הנ"ל לאחר שהחזיק בדרך, ולאחר שיצא מהיישוב. ולכן היוצא מירושלים יכול לברך ברכה זו מיד לאחר שעבר את הכביש העובר ליד בית הקברות, דחשיב כבר כהחזיק בדרך.
- ו. המברך תפילת הדרך ברמקול להוציא ידי חובה את הנוסעים, אם קולו חזק באופן שגם אם יינטל הרם קול ישמעו את ברכתו על ידי התאמצות, שאז מוכח שקולו כן נשמע והרם קול אינו אלא מסייע להגברת הקול, כל השומעים יוצאים ידי חובת הברכה, אם הם מכוונים עליו, והוא מכוין להוציאם. אבל אם בלי הרמקול לא ישמעו את ברכתו כלל, לא יוצאים ידי חובת הברכה בשמיעתה מהרם-קול.
- ז. הטס באורון שיעור שעה ושתים עשרה דקות, וכן אם טס במטוס וחוזר בו ביום, ושהה בטיסה שיעור שעה וחומש, מברך תפילת הדרך בשם ומלכות.
- ח. מי שנסע מעיר לעיר שיעור מהלך פרסה ביום אחד, כשעולה לתורה מברך ברכת הגומל. ואם נעשה חולה, וגם נסע מעיר לעיר, וגם יצא מבית האסורים, ברכה אחת מועילה לכל. ואין לו לכפול הברכה.
- ט. הנפרד מחבירו אל יאמר לו לך בשלום, אלא לך לשלום.

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
7:48	7:16	7:18	7:15	7:17	
8:51	8:06	8:08	8:05	8:08	יציאת השבת
9:18	8:57	9:00	8:57	9:00	רבינו תם

עלון השבועון "העשיה לך רב" יצא לאור בשנת ה'תשנ"א (1981) ונפטר ב' י"ב אדר ב' ה'תשנ"א (1981) הרב יצחק אביב זצ"ל מ"ל
ולעילוי נשמתו יתברך
מורת בנות פורמיות ודינה זכוריה ל"ה
נפטר ב' י"ב אדר ב' ה'תשנ"א (1981) ה'תשנ"א

פְּרִשְׁת הַשָּׁבוּעַ
דְּבָרִים
(שבת חזון)
הַפְטָרָה
"חזון ישעיהו"
ישעיה א'

תלמוד תורה לבנים
שיעורי תורה ויהדות לכנות
כולל ובית מדרש
כנסים תורניים
קירוב רחוקים
מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד
דאגה לרווחת החיילים כצה"ל
עזרה לנזקקים
הדרכה רוחנית לעולים חדשים
מוקד עולמי לאמירת תהילים
שבועון תורני